

FUZÛLÎ'NİN “GÖRGEÇ” REDİFLİ GAZELİNİN GÖSTERGEBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hüsrev AKIN*

ÖZET

Bu makalede öncelikle göstergebilimin tarihi süreci hakkında bilgi verilmiş, ardından Fuzûlî'nin “görgeç” redifli gazeli göstergebilim açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: göstergebilim, gazel, şerh, Fuzûlî.

AN EXAMINATION OF FUZÛLÎ'S GAZEL WITH "GORGEÇ" REDIF ON SEMIOTICS

ABCSTRACT

In this study, firstly, some information on historical development of semiotics is given. Then, the ghazal of Fuzuli with “görgeç” is examined in terms of semiotics.

Key Words: semiotics, ghazal, annotation, Fuzûlî.

İnsanoğlu, yazının ortaya çıkışından beri yazdığını/yazılanı anlamlandırma ve farklı şekilde ifade etme gereği duymuştur. Bu anlamlandırma durumu daha sonra “Kimim? Nereden geldim? Üzerinde yaşadığım şey nasıl meydana geldi?” ve benzeri sorulara cevap bulmaya çalışmıştır. Bu soruların cevapları kendini dinî literatürde de göstermiştir. Bu şekilde ilk olarak dinî metinler üzerinde yorumlama faaliyetleri başlamıştır. Daha sonra Eski Yunan’da bu faaliyet devam etmiştir. Yorumlamalar, metinler üzerinde değişik görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuş, aynı zamanda metinleri yorumlama yöntemlerinde de farklılıklar doğmuştur. Bunun yanında eleştirel düşünce de kendini göstermeye başlamıştır. Zamanla dil, dilbilgisi, dilbilim şeklinde kollar ortaya çıkmış ve çeşitli kuramlar

---

* Dr. Erzincan Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı ABD,
husrevakin@yahoo.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

teşekkül etmiştir. Bir dilbilim kuramı olan göstergebilim de bunlardan biridir.

Göstergebilimin kendini tam olarak ifade ettiği asıl dönem 20. yüzyıl olmasına rağmen 1690 yılında John Locke, *Essay Concerning Human Understanding* (İnsan Anlayışı Üstüne Deneme) adlı eserinde “semiyotik-göstergeler öğretisi” ifadesine yer vererek bu anlamda ilk adımı atmıştır.

18. yüzyıla gelindiğinde J. H. Lambert, *Neues Organon* (Yeni Organonlar) adlı yapıtında semiyotik kavramına yer vermiş ve nesnelerin gösterilmesi ile ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. 19. yüzyılda B. Bolzano ve E. Husseri bu alanda yeniden bir tartışma alanı oluşturmuşlardır.

20. yüzyılda göstergebilim artık meseleleri çözüme ulaştıracak ve bu sorunlara cevap verebilecek bir bilim dalı hâline gelmiştir. Urbino Üniversitesi’ne bağlı Urbino Uluslararası Göstergebilim ve Dilbilim Merkezi, göstergebilimin kuramları ve uygulamalarına ilişkin bir toplantıda araştırmacılara göstergebilimin çözümlene yöntemlerini tanıtmaya fırsatı yakalamıştır. Amerika’da Charles Pierce, bir felsefeci ve mantıkçı olarak göstergebilimi mantık yerine koyar. İsviçreli Ferdinand de Saussure göstergebilimin her türlü iletişimi inceleyecek hatta dilbilimi de kapsayacak bir bilim dalı olduğunu ileri sürer. Fransız bilim adamı Roland Barthes göstergebilim ile dilbilimi ayırır. (Barthes; 1993, s. 41)

Saussure eserinde, “Dil temel ilkesine indirildiğinde bir ad dizini niteliğiyle karşımıza çıkar; daha açık bir deyişle, dil bir terimler dizeldesidir ve burada yer alan her öge bir nesnenin karşılığıdır (Saussure; 1985, s. 70) der. Bu tanımdan yola çıkarak her kelimenin, ifadenin bir gösterge olduğunu söyleyebiliriz. Yine Saussure dil göstergesini açıklarken şunları söyler: “Dil göstergesi bir nesneyle bir adı birleştirmez, bir kavramla bir işitim imgesini birleştirir. İşitim imgesi salt fiziksel nitelikli olan özdeksel ses değildir; sesin anlumsal izidir, duyularımızın tanıklığı yoluyla bizde oluşan tasarımıdır (Saussure; 1985, s. 71).

Roland Barthes, *Göstergebilimsel Serüven* adlı kitabında göstergeyi tanımlarken; “Gösterge, bir gösteren ile bir gösterilenden kuruludur. Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur (Barthes; 1993, s. 41).” ifadesini kullanır. Barthes bu ifadesinde yer alan “gösterge”, “gösteren” ve “gösterilen” ayrımıyla “gösterilen”in gösterenin birbiriyle bağlantılı iki unsurundan biri olduğunu söylemekle beraber göstergeyi kullanma sonucunda zihinde oluşan “şey”e/tasarıma da

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

gösterilen demeyi uygun görür. Gösterilen ile gösteren arasındaki belirleyici farkın da gösterenin bir aracı niteliği taşımasından kaynaklandığını belirtir (Üst; 2007).

Göstergebilimsel incelemede öne çıkan taraf, metnin ele alınışında gösterilen tavidir. Önemli olan, metnin içerisindeki unsurların birbirleriyle olan ilişkileri, birimlerin iç içe geçmiş hâli, sözdizimi şemasının oluşturulmasıdır. Yapısal incelemede metni oluşturan yapısal birimlerin iskeleti ortaya konulurken, Göstergebilimsel edebiyat incelemesi metnin anlamsal iskeletini ortaya çıkarma amacı güder.

Öyle ki, göstergebilim yapının anlamlı kısımlarını ortaya çıkarır, onları tasvir eder, işlevlerini ortaya koyarak metnin okuyucuya nesnelleşerek sağlıklı bir şekilde ulaşmasını sağlar. "İnsan sürekli nesnelere karşındadır ve bunları anlamlandırır. Diğer taraftan, üretilmiş, sona erdirilmiş, iki kapak arasına sıkıştırılmış, göstergelerle yüklü bir ürünü okuması sırasında okuyucu yalnızdır ve doğru/yanlış birçok anlamlar üretebilir; başka bir deyişle, metnin söylediği anlamı kavrayabilir veya ideolojik düşüncesine göre öznel bir anlam çıkarabilir. Önemli olan ise sağlam, sağlıklı bir anlama ulaşmak, metnin söylediğini ortaya koymaktır (Uçan; 2006, s. 84)." İşte bu açıdan göstergebilim okuyucuya bu imkânı sunmaktadır.¹

---

¹ Okuyucu metne göstergebilimin sağladığı imkânlarla doğru şekilde yaklaşır ve metni doğru bir okuma/anlama yöntemiyle öznellikten uzak kalarak çözüme fırsatı yakalamış olur. Göstergebilim, metni çözümlenmeye yönelik olarak bir takım kavramlar ortaya koyar. Göstergebilimsel çözümlemeye ilk aşama doğru okuma stratejisinin geliştirilmesidir. Okuma, metni anlamlandırma, malzemenin sanatsal boyut taşıması nedeniyle ondan estetik bir haz alma ve sonuçta bilgi edinme sürecidir. Bu açıdan okuyucu ilk önce sistemli ve sağlam bir okuma yakalamalıdır. Diğer bir mesele ise göstergebilimin çözümleme aşamasında yararlanacağı bir takım kavramlardan haberdar olma durumudur. Her bilim dalı kendini ifade etmek için bir dizi kavram ve sistemli bir düşünme zincirine sahiptir. Bu açıdan göstergebilimsel çözümlemenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için bu kavramlar ve düşünce sisteminin bilinmesi gereklidir. Bu aşamaların geçilmesinden sonra sıra metne gelir. İlk önce metnin kurgu ve anlatı yöntemi ortaya konur. "Kurgu'dan, romanda, hikâyede anlatılan şey; "anlatı'dan ise "anlatma biçimi", bazıların söylem diye adlandırdığı şey anlaşılır. Bir öyküdeki, bir romandaki kahramanlar kâğıttan varlıklardır. Bir yazar bunları betimler, bir anlatıcı bunları, olayları anlatır." (Uçan; 2006, s. 88) Bu yöntemde kullanılacak diğer terimler şöyledir. "Bir dilin kullanıcısı bir metin üretir ve okuyucu bu metni tüketir, kendince yeniden bir üretim yapar. Bir üretim safhası, bir de bitmiş bir ürün söz konusudur. En geniş anlamda sözcelem (énonciation), özel konularda yapılan dilbilimsel bir alış-veriştir. Bu dilsel üretim esnasında yer ve zaman da anlam üretir. Bir seslenici, belli bir niyetle, belli bir yerde, belli bir zamanda birisi için bir sözce (énonce) üretebilir: sözcelem, "dil" in, söz (parole) alanında yer alırken, "sözce", "dil" (langue) alanında yer alır. Başka bir deyişle bir "söyleme" ve bir "söylenen" vardır. Söyleme "sözcelem"; söylenen, "sözce"dir. Bu durumda

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

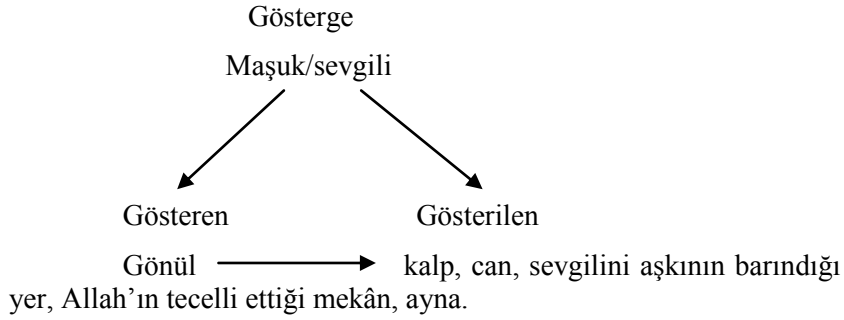
Bu makalede Klâsik Türk Edebiyatı'nda yaygın olarak kullanılmış bir nazım şekli olan gazeli modern inceleme yöntemlerinden biri olan göstergebilimsel inceleme açısından değerlendireceğiz.

Gönlüm açılır zülf-i perişânını görgeç

Nutkum dutulur gonca-i handânını görgeç

(Dağınık, perişan zülfünü görünce gönlüm açılır. Gülen, açılan goncanı görünce şaşkınlıktan dilim tutulur.)

Âşık, sevgilisinin güzelliği karşısında hayrettedir. Dağınık saçları, gülü andıran ağzı, rengi ve kokusu ile gül olan dudaklarının kıpırdayışı gülün açılmasını temsil eder. Sevgilisinin bu güzelliğini görünce de âşığın gönlü açılır ve safa bulur.

“Gönül”, öncelikle “can” manasındadır. Tende hapsolan ruh, can gönülde saklanır. Aynı zamanda âşığın aşka meyli de bu mekânda olur ve ayna sıfatını da Allah'ın yine burada tecelli etmesi ile kazanır. Sevgiliye duyulan aşk burada hararetlenir ve kalpteki kara nokta zamanla silinir, insan olguluk sıfatına erişir. Bu yönleri ile gönül, aşkın başlangıç noktasını teşkil eder. Bu nedenledir ki; şâir, aşka düçar olduğunu bu kelime ile ortaya koyar.

Zülf-i perişan → Bağlanmak, esir olmak, kendinden geçmek.

“Gönül” kelimesi ile aşka düştüğünü ima eden şâir, “zülf-i perişan” ifadesi ile bu aşka bağlılığını anlatır. Zülûf, sevgilinin en önemli cazibe unsurlarından biridir ve sevgili saçları ile âşığını kendine bağlar, esir eder. Sevgiliye gönülden bağlanan âşık artık sevgilisinden başka her şeyi unuttur.

“sözcelem”i dilsel bir üretim edimi olarak, belli bir konumda cümlelerin eklemeliği olarak, “sözce”yi bu üretimin sonucu olarak tanımlayabiliriz (Uçan; 2006, s. 89).”

Nutku tutulmak → Kendinden geçmek, şaşırarak,
hayrete düşmek

Âşık, aşkın derecesi arttıkça sevgilinin güzelliği karşısında hayrete düşer, kendinden geçer. Bu aynı zamanda İlâhî aşıkta "hayret makamı"nı ifade eder.

Gonca-i handan → Sır, hazine, göz alıcı güzellik.

Gonca, açılmamış gül manasındadır. Açılmadığı için içindeki sırrı ortaya çıkaramamıştır. Âşık, her gün aşk derdi ile hem-hâldir ve bu aşkın derecesi gittikçe artmaktadır. Ancak sevgilideki güzellik henüz açılmadığından âşık sırta tam anlamıyla vakıf olmamıştır.

Bakdukça sana kan saçılır dîdelerümden

Bağrum delinür nâvek-i müjgânunu görgeç

(Sana baktıkça gözlerimden kan saçılır. Kirpiklerinin okunu görünce bağrım delinir.)

Gösterge

Sevgili/maşuk

Gösteren

Gösterilen

Bakmak → Farkına varmak üzere olmak, uzakta olmak,

İlk beyitte şairin aşka adım attığını ve bu aşkın ilk anından itibaren kendinden geçmeye başladığı aşikârdır. İlk beyitte kullandığı "bakmak" kelimesi de aşıkta ilk adımın işaretlerinden birdir. "Bakmak" eylemi objeyi tam olarak algılamamayı ifade ederken bir farkındalık da söz konusudur.

Sen → Sevgili, yakınlaşmaya başlamak

Sen, şahıs zamirlerinden II. tekili karşılar. II. tekil şahıs, karşılıklı iki kişi arasında yakın bir bağ ya da samimiyet oluşuktan sonra seçilecek hitap tarzıdır. Bu nedenle âşık sevgilisi ile mesafesini azaltmaya başlamıştır. Bu aynı zamanda insan ile Yaratıcısı arasındaki bağın da ortaya konmasıdır. Allah kuluna "şah damarından daha yakın"dır (Hadis-i Şerîf).

Kan saçılmak → Ağlamak, arınmak, maddeden kurtulmak

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Âşık, aşk yüzünden çektiği acı karşısında çaresiz durumdadır. Acı duygusu beraberinde ağlama eylemini ortaya çıkarır. Ağlayan göz kızarır ve sebep olunan kızarıklık bir kanama gibi algılanır. Kan, kirliliği temsil etmekle beraber dünyaya ait maddelerin de göstergesidir. Gözyaşı, kutsaldır ve insanı maddî ve manevî kirlilikten arındırır. Âşık, artık sevgilisi ile arasında olan, sadece sevgilisini düşünmekten alıkoyan unsurları artık temizlemeye başlamıştır.

Dide Göz, —————> bakmak, algının başladığı nokta, nur, aydınlanma

Göz, “bakmak” ve “görmek” eylemlerinin meydana geldiği organdır. Sevgilinin güzelliği karşısında bakarak “Hayret” makamına erişen âşık, artık sevgilideki asıl güzelliği keşfetmeye başlar. “Göz”de, aynı zamanda nur vardır. Nur vasıtası ile aydınlığa kavuşan âşık “gör”meye başlar.

Bağrı delinmek —————> Acı çekmek, kurtulma çabası, kesretle vahdet arasında kalmak

Âşık, içine düştüğü aşk içerisinde acı çekmektedir. Gözlerinden döktüğü kanlı yaşlarla sevgilisi ile arasındaki engellerden/maddeden kurtulurken bir taraftan da gönlündeki maddelerden kurtulmaya başlamıştır. Ancak tam manası ile maddeden/engelden kurtulup sevgiliye ulaşamamak âşıkta acı hissine sebep olur.

Nâvek-i müjgân —————> Ok, gerçek aşk, sevgilinin iltifatı bakışı,

Âşık, sevgiliden ancak bir bakış bekleyebilir. Sevgili ulaşılmazlığı ile klâsik edebiyatta yer edinir. “nâvek-i müjgân” ifadesi âşığın bu lutfu mazhar olduğunu işaret eder. Aşkın karşılıksız olmadığı ortaya çıkar.

Görgeç —————> Anlamak.

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

Ra'nâlık ile kâmet-i şimşâdı kulan yâd

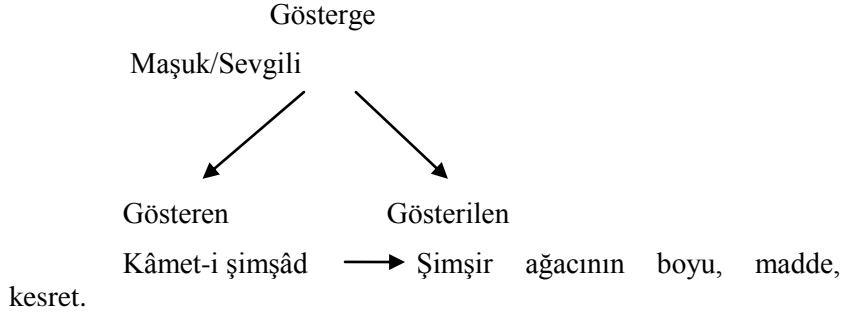
Olmaz mı hacil serv-i hırâmânunu görgeç

(Şimşir ağacını güzel bulan, onu çok güzel olarak yâd eden, senin salınarak yürüyen servi boyunu görünce utanmaz mı?)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Âşık, artık sevgilinin güzelliğinin, bütün güzelliklerin ötesinde olduğunu anlamıştır. Sevgilisinin güzelliği karşısında, güzel olarak anılan her şeyin silinip gider. "Ra'na" ve "yâd" kılmak kelimeleri bu ifadeyi tamamlayıcı unsurlardır.

Hâcil olmak → Utanma, acziyeti hatırlama.

"Hâcil olmak", gerçek sevgili dışında kendine sevgili edinenlerin ya da kesrette kaybolup gerçeği bulamayanların akıbetini vurgular. Gafletteki insanı sembolize eder. Allah'ın vaat ettiği gün geldiğinde, gerçek aşikâr olacak ve her şeyin üstünde olan güzellik görüldüğünde kesrete takılıp kalanların yaşayacağı acı ve üzüntüyü işaret eder.

Serv-i hırâmân → Elif, vahdet.

Kâmet-i şimşâd ifadesine karşılık tartışmasız güzelliğini anlatmak için söylenmiştir. Burada sevgilinin madde karşısındaki bir özelliği anlatılmıştır.

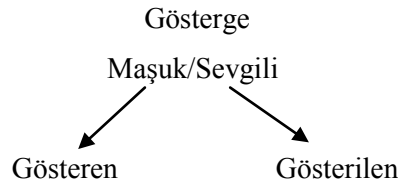
Görgeç → Fark etmek, anlamak.

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

Çok ışka heves edeni gördüm ki hevâsın

Terk etdi senün âşık-ı nâlânunu görgeç

(Aşka heves eden çok kimseyi gördüm ki, senin ağlayıp inleyen âşığı görürce hevâsını, aşkını terk etti.)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Işka heves etmek → Maddî aşk

Gerçek aşk dışında dünya nimetleri ile meşgul olmayı ifade eder. Nefis ile hareket eden insan ancak dünyada verilen uğraşlarla, objelerle zaman geçirmektedir. Heves kelimesi de zaten “geçici” olanı işaret ettiğinden gafleti belirtmektedir.

Heva → Gaflet, geçicilik.

“Heves etmek” kelime grubu ile aynı anlamı içermektedir. Geçicilik ve gafleti vurgulamaktadır.

Terk etmek → Yüz çevirmek, İlâhî aşka yönelmek.

Burada şairin vurgulamak istediği nokta, gerçeğin anlaşılması ile asıl olana (gerçek sevgiliye) dönüşün başlamasıdır. Gerçek sevgilinin güzelliğinin farkına varılması, anlaşılması, bilinmesi, görülmesi âşıkları/insanları geçici ya da boş olandan uzaklaştırır. “Terk etmek” ifadesi maddeden arınıp saflığa ulaşmayı belirtir.

Âşık-ı nâlân → İlâhî aşk içinde mutlu olmak.

“Âşık-ı nâlân” gerçek âşıkların, sevgili karşısındaki durumlarını gösterir. Aşklarının ve sevgiliye kavuşamamanın acısı ile ıstırap içinde olan âşıkların hâli hakkıyla ile anlaşıldığında geçici sevgilerin terk edilmiş süreçleri başlar.

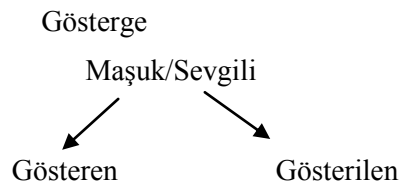
Görgeç → Farkına varmak, anlamak.

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

Kâfir ki degül mu 'terif-i nâr-ı cehennem

İmâna gelür âteş-i hicrânını görgeç

(Cehennem ateşine inanmayan kâfir, senin hicranının âşığı nasıl yaktığını görünce imana gelir. Yani cehennem varlığını kabul eder.)

Kâfir → İnanmayan, gaflette olan.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Klâsik edebiyatta genellikle sevgilinin karşılığı kullanılan "kâfir" kelimesi burada "gaflette olan, inanmayan" anlamında kullanılmıştır. Manevî kirlilik içerisinde kaybolmuş insanı temsil eder.

Mu'terif-i nâr-ı cehennem → İtiraf etmek, anlamak, farkına varmak, cehennem ateşi, aşkın yakıcılığı, nefis mücadelesi

Kelime bu hali ile cehennem ateşinin varlığını kabul eden, bilen anlamındadır. Ancak şâir bu tamlamanın başına "degül" ibaresini koyarak "habersiz, bilmeyen, gaflette" anlamını ortaya koymuştur ve yine kesrette olmayı, geçici olanla meşgul olmayı belirtir.

İmana gelmek → Anlamak, gafletten kurtulma.

Âteş-i hicrân → Sevgiliden uzaklık, aşkın yakıcılığı

Cehennem, ahiret gününde günahkâr kulların cezalandırılacağı yerin adıdır. Ancak inanmayanlar için Cehennemin varlığı kabul edilemez. Bu nedenle Cehennemin yakıcılığı ya da ateşi inanmayan için korkutucu bir niteliği yoktur. "Âteş-i hicrân" tamlaması ise cehennem ateşine benzetilmiş ve gerçek olan sevgiliye duyduğu aşkın karşısında; sevgilisine kavuşamamanın ıstırabı, göstergesi olarak kullanılmıştır. Bu nedenle Cehennem ateşine inanmayan kişi âşıktaki bu hâli gördüğünde mutlaka gerçeği görecektir ve imana erecektir.

Görgeç → Anlamak, fark etmek.

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

Nâzüglük ile gonca-i handânı kılan zikr

Etmez ki hayâ lâ'l-i dür-efşânını görgeç

(Açılan goncaya nazik vasfını veren, senin inci saçan dudağını görünce utanmaz mı?)

Gösterge

Maşuk/Sevgili

Gösteren

Gösterilen

Gonca-i handan → Ağız, sır, güzellik.

Yukarıda da belirtildiği gibi; "gonca", açılmamış gül manasındadır. Açılmadığı için içindeki sırrı ortaya çıkaramamıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Âşık, her gün aşk derdi ile hem-hâldir ve bu aşkın derecesi gittikçe artmaktadır. Ancak sevgilideki güzellik henüz açılmadığından âşık sırta tam anlamıyla vâkıf olamamıştır. Burada âşık sevgilinin sırrına vâkıf olmuş ve sırrı ifade eden ağzı, güzellik olarak anmak artık yeterli gelmez.

La’l-i dür-efşân —————> Kırmızı, vahdet, güzellik.

İlk mısradaki sevgilinin güzellik unsurlarından “gonca-i hândân”ı anmayı yeterli görmeyen şâir için artık sırta ortak olmak, daha güzel olanı keşfetmek söz konusudur. Şimdiye kadar kapalı olan gonca açılır ve ağzından büyüleyen, tarifi imkânsız güzellikte inciler dökülür. Sevgiliye duyulan aşk arttıkça ve bu aşkın içinde benlik ve madde kayboldukça güzelliğin sınırları da artar.

Görgeç —————> Farkına varmak, anlamak.

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

Sen hâl-i dilün söylemesen nola Fuzûlî

İl fehm kılur çâk-i girîbânunı görgeç

(Ey Fuzuli sen gönlünün halini söylemesen de halk, yakanın parçalandığını görünce bunu anlar.)

Gösterge

Maşuk/Sevgili

Gösteren

Gösterilen

Sen

Şâirin kendine dönüşü, şâir.

Hâl-i dil

Gönlün hali, aşk derdine düşmüş gönül.

Bu beyit artık şâirin/âşığın sevgiliye karşı aşkını ispatladığı beyittir. Şiirin başından beri sevgilisinin güzelliğini anlatan şâir, içinde kaybolduğu aşkta artık halini açık açık ortaya koyar.

Fehm kılmak —————> Anlamak, fark etmek.

“Hâl-i dil” ifadesi şâirin aşk içinde yaşadığı durumu anlatmaktadır. Yaşadığı hal sıra dışıdır ve kendini ele verir, bu hal başkaları tarafından kolayca anlaşılabilir. Çünkü Mecnûn, Leylâ’nın aşkına tutulduğunda başında kuşlar yuva yapar hale gelmiş, çocuklar onun peşinden koşturup dalga geçmiştir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

Çak-i girîbân → Aşkın dayanılmaz boyutu, ayrılığın acısı.

Âşık, aşkının dayanılmazlığı ve sevgiliye kavuşma özlemi içerisinde kendinden geçmiş, dünyayı unutmuş, divâne hâl ile dolaşıp durmaktadır. Gönlündeki yakıcı acı göğsünü parçalamıştır ve âşıklık sırrı ortaya çıkmıştır.

Şâir bu beyit ile adeta aşkını ilan etmektedir.

Görgeç → fark etmek, anlamak

Âşığın, sevgilinin güzelliğini görüp aşkın yüceliğinin farkına vardığı zaman dilimini belirtir.

SONUÇ

Bu çalışmada klâsik edebiyat mahsulü olan gazel nazım şeklini günümüz modern dilbilim yöntemlerinden biri ile ele aldık. Modern dilbilim yaklaşımlarından olan göstergebilim, temelde objelerin mutlak bir karşılıklarının olduğunu savunur. Nesnelere ve kelimelerin arkasındaki dünyayı anlamaya yönelik olan bu yaklaşım klâsik edebiyatın kelimeler üzerinde büyüyen ve gelişen dünyası ile birebir örtüşmektedir. Şiirde yer alan her kelime ve ibarenin beraberinde getirdiği anlam dünyası ve bu dünyayı yansıtan göstergeler irdelendiğinde klâsik edebiyatın bütüncül anlam dünyası ortaya konulabilir. Diğer bir söyleyişle, divan nazımının bütün değil parça güzelliğini öne çıkardığı iddiası asılsız kalır. Bu çalışmada, klâsik şerh yönteminden de faydalanılarak bir inceleme ortaya konulmuştur. Bu inceleme bir tek gazel üzerinde yapıldığından "özel"lik taşımaktadır. Daha sonra buna benzer yapılacak incelemelere örnek teşkil edeceği düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Mehmet, **Dilbilim El Kitabı**, 3F, Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2007.
- BARTHES, Roland, **Göstergebilimsel Serüven**, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1993.
- ERKMAN, Fatma, **Göstergebilime Giriş**, Alan Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 1987.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Fuzûlî Dîvânı**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2005.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/6 Fall 2009*

-
- KAYA, Dođan, **Anonim Halk Őiri**, Akçađ Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1999.
- PALA, İskender, **Ansiklopedik Divân Őiri Sözlüğü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1999.
- TARLAN, Ali Nihat, **Fuzûlî Dîvânı Őerhi**, Akçađ Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2005.
- UÇAN (2006), Hilmi, **Yazınsal EleŐtiri ve Göstergebilim**, Hece Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2006.
- ÜST, Sibel, “*Türk Edebiyatında Bilmece ve Muammaların Göstergebilimsel Açidan Karşılaştırılması*”, **Uluslararası Türklük Bilimi Sempozyumu**, Erzurum, 25-27 Nisan 2007.